

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

המדקה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

הקדמה

אמר מאיר איש שלום זכר ילידת וולריס הוא יקוד
בתורתו של ווסה ועמוד גדול כלפייתן של ישראל.
אמנם עקרה של תורת ווסה הוא כי ה' אלהי ישראל
הוא האדון, וע"כ לזה שלש פעמים צננה יראה כל זכורך אל
פני האדון ה' (שמות כ"ג, י"ז), וכי ישראל הם לצחות ה' ועצדיו
כו"ס ויהי צעלס היום הזה ילאו כל לצחות ה' ווארץ וולריס
(סס י"ג, ו"ג) ואומר כי לי צנ"י עצדים עצדי הם אשר הולאתי
אותם ווארץ וולריס אנה ה' אלהיכם (ויקרא כ"ה, כ"ה). ועל כן אומר
צדך כלל כי ישאלך צנך וואר לאמר ווא העדת והחקים והואשפטי'
אשר לזה ה' אלהינו אתכם, ואורת לצנך עצדים היינו לפרעה
צולריס ויליאו ה' וולריס ציד חזקה, ויתן ה' אותם וופתים
וגו', ואותנו הוליא ווסס לוען הציא אותנו וגו', וילוו ה' לעשות
את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהינו לעוז לנו כל הימים
לחיתנו כהיום הזה. והנה פתח צעדות שהם וולות הזכרון שהם
עדות על הוואורעות שאירעו לנו וסיים צואשפטיס שענינם וואאר,
והזכיר צאולע החוקים שהם הצדים שאין האדם יכול למלא
עם להם ועלנו ועליהם הוא עיקר התשובה, כמו שסיים וילוו
ה' לעשות את כל החקים האלה, אונם כלל צהם צתשובה זו
גם העדות גם הוואשפטיס, וע"כ אומר את כל החקים האלה, ר"ל
צזה שאף אותם נעשה כאלו הם חוקים, ואומר צעם חיוצנו
לעשותם, לפי שהינו עצדים לפרעה ויליאו ה' והנו עצדיו
ועלינו לעשות רכון אדונינו, כעצד הסר לוואועת אדונינו, וע"כ
כל אלה חוק לנו וואאדון שלנו לעשות כל אלה. ואח"כ הוסיף
ואמר ולדקה תהיה לנו כי נאמר לעשות את כל הוואלה הזאת לפני
ה' אלהינו כאשר לכונו, ר"ל ואעפ"י שהם עצדות לנו ו"ו תהיה
השוארה ללדקה לנו ר"ל לזכות וועשה עוב והוא כענין ויאשצה
לו לדקה (צראשית ע"ו, ו'), שתרגמו הווארגומים ויאשציה ליה
לזכו, והראצ"ע כתצ סס לדקה כמו ולדקה תהיה לנו. וכן לזה
צדך כלל שנעשה לנו סיוון צצגדינו שאנחנו עצדיו לוען כזכיר
המיד את וולותיו והוא סלוא ועשו להם לילית על כפי צגדיהם
לדרתם ונתנו על לילת הכקף פתיל תכלת וגו' (צמדצ ע"ו, ל"ח),
וענין וואלה זו היא כעין הוואותווצ צצגדי העצדים וצצגדי הסריס

למשמעת אדוניהם, כעין שהזכר בגמרא שבת (כ"א, ע"א) לענין
עצד שאינו יולא בחותם שבכקותו, ואמרו גם כולו רצון רצון
ריש גלותא לא ליפקי בקרבלי חתוני וכו', וגמרא בקוף אותה
המלה אני ה' אלהיכם אשר הולאתי אתכם מארץ מצרים להיות
לכם לאלהים אני ה' אלהיכם (שם שם ו"א). וע"כ היה הדבור
הראשון צי' הדברות יסוד לכל הדברות הנכ"ה ה' אלהיך אשר הולאתיך
מארץ מצרים וצית עצדים (שמות כ', צ') ועם זה הדבור כמעט
ואמרת לצדק עצדים היינו וגו'.

ורואה אני להעיר כאן שלא הולרכו ישראל לדיבור צוליאוח
השם וצמודותיו שכבר ידעו אותו ומאבותיהם כו"ס כה תאמר אל
צ"י אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני
אליכם וגו' (שם ג' ע"ו), אבל המפתים הולרכו לפרעה ולמצרים
כו"ס כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לנו מופת (שם ז', ט')
ואומר לכל האמת והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים
לפרעה ולכל עצדיו ולכל ארצו (דברים ל"ד, י"א). ולפרעה אומר,
זאת תדע כי אני ה' (שמות ז', י"ז) ואומר לווען תדע כי אין
כה' אלהינו (שם ח', ו') ואומר לווען תדע כי אני ה' בקרב הארץ
(שם ט' י"ג) ואומר בעצור תדע כי אין כוונתי בכל הארץ
(שם ט' י"ד) ואומר בעצור הראותך את כחי ולווען ספר שמי
בכל הארץ (שם ט' ע"ו). אבל יועילו אלו המופתים גם לישראל
ללמד ליווד הצנים וכו"ס לווען שתי אחתי אלה בקרבנו ולווען
תקפרי צלחני צדק וצן צדק את אשר התעללתי במצרים ואת אחתי
אשר שפתי צם וידעתם כי אני ה' (שם י', א' וצ').

והנני חוזר לעניני. ולפי שיל"ו הוא יסוד בחירתו של משה
הרבה התורה ונלות וחוקים בזכרון יל"ו באכילת פסח ונלה
והשבתה גאור וחונן וקדושת הצבורים ועריפת פער חונן וכל
אלה באזהרה אחר אזהרה, ובגדה אל הצנים ואמירה אליהם, עד
שכוללים אלו הלוויים והאזרחות חלק גדול מהתורה. וכן כולל
הסיפור מליאת מצרים חלק גדול מהתורה, וכמעט בכל מאורע
הם מזכרים ציליאת מצרים, יארך הענין להעתיק כל הפסוקים
שמצדדים ענין זה. אמנם ארמוז על פרטי הנלות שהם נספחים
על זה המאורע, וגר לא תונה וגו', כי גרים הייתם בארץ מצרים
(שמות כ"ג, כ'). וגר לא תלחץ ואחס ידעתם את נפש הגר כי
גרים הייתם בארץ מצרים (שם כ"ג, ע'), ובקוף הלווי על המשכן

וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הולאתי אתם וארץ זבלים
 לשכני צחוקם אני ה' אלהיהם (שם כ"ט, ו"ו), צפרישה ונחללות
 נענאות ונהטוואה כי אני ה' הועלה אתכם וארץ זבלים
 להיות לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש אני (ויקרא י"ח, ו"ה),
 צפרישה ונהטוואה כוועשה ארץ זבלים אשר יצאתם זה לא תעשו
 וגו' (שם י"ח, ג'), צקוף פרשת קדושה דקדשים תהיו אני ה'
 אלתיכם אשר הולאתי אתכם וארץ זבלים ונחללות את כל הקתי
 ואת כל ונשפטי ועשיתם אתם אני ה' (שם י"ט, ל"ו ול"ז), וצקוף
 הליווי צקדושת הכהנים ולא תחללו את שם קדשי וגו' הנווליא
 אתכם וארץ זבלים להיות לכם לאלהים אני ה' (שם כ"ג, ל"ג),
 וצאזרה על הרצית והחזקת יד עני גר ותוסב אני ה' אלתיכם
 אשר הולאתי אתכם וארץ זבלים לתת לכם את ארץ כנען להיות
 לכם לאלהים (שם כ"ה, ל"ח), ושלל יונכר ישראל לעבד כי עבדי
 הם, אשר הולאתי אתם וארץ זבלים לא יונכרו ונחלת עבד
 (שם כ"ה, ו"ז), וצבטחה על סכר הנולות אני ה' אלתיכם
 אשר הולאתי אתכם וארץ זבלים ונחלת להם עבדים ואשצר ונחלת
 עלכם ואולך אתכם קונויות (שם כ"ו, י"ג), וצקוף פרשת התוכחה
 וזכרתי להם צרית ראשונים אשר הולאתי אתם וארץ זבלים לעיני
 הגוים להיות להם לאלהים אני ה' (שם כ"ו, ו"ה). וצבטחה הנוסית
 לע"ז אונר והנבזיא ההוא או חולס החלוס ההוא יונת כי דבר
 קרה על ה' אלתיכם הנווליא אתכם וארץ זבלים והפדך וצית
 עבדים, להדיחך וון הדרכך אשר לוך ה' אלתיך ללכת זה וגו'
 (דברים י"ג, ו'). וכן אונר צהדיוע הנוסית וסקלתו וגו' כי
 צקט להדיחך ונעל ה' אלתיך הנווליאך וארץ זבלים וצית עבדים
 (שם שם י"ח) ורנזה התורה צזה כי תכלית חלו הנוסיתים היא
 להציחך צעול העצדות. וצוולות הענקה צטילוח עבד עברי וזכרת
 כי עבד היית צארץ זבלים ויפדך ה' אלתיך על כן אנכי ונלוך
 את הדבר הזה היום (שם ע"ו, ע"ו), והוא כעין שהוסיפה התורה
 צצרות לנען ינוח עבדך ואונתך כוונך וזכרת כי עבד היית צארץ
 זבלים, ויוליחך ה' אלתיך ונשם ציד חזקה וצורוע נעויה על כן
 לוך ה' אלתיך לעשות את יום השבת, צפ' ואחחנן. וכן צליווי לא
 חטה ונשפע גר יחוס ולא תחבל צגד חלונת אונר וזכרת כי עבד
 היית צוולרים ויפדך ה' אלתיך ונשם על כן אנכי ונלוך לעשות
 את הדבר הזה (שם כ"ד, י"ח), ויראה שזה כוונך ג"כ על הנולות

ענין
 צבי
 וחה
 היות
 דבור
 אהך
 נעם
 יאות
 ד אל
 ונחתי
 לרים
 (ע'
 לרים
 אונר,
 י חין
 הארץ
 הארץ
 שני
 שראל
 ולנען
 אחתי
 ונשה
 ונחלה
 ד וכל
 ס, עד
 כולל
 נאורע
 קוקים
 שוכים
 זבלים
 גר כי
 הנושכן

שהוקדשו צפ' כי תטה לענין העצוב ולא תעסק שכיר עני
ואזיון ונחיד או נגד וגו', ולא יונחו אצות על צניס וגו',
וכמו אמרו צפרשת כי תחצו זיתך וגו' כי תצטר כרוך וגו', וזכרת
כי עזד היית צארץ ונלרים על כן חכבי ונלך לעשות את הדבר
הזה (שם שם כ"ז), שהוא נמשך ג"כ על פרשת כי תקלר קלידך
וגו', שצכולס נאמר לגר ליתום ולאלמנה יהיה, וצפרשת וקרא
ציכורים וגיך הקורא כל הנאורע של ונלרים, גלותם ועניים ושועתם
והללחם, והיא כוללת צמאורים קלרים כל ארתו הנאורע, ועל כן
נצחרו אותן הנאורים לדרוש אותם צליל פסה.

והמסתכל צשינות לצ צוקראות יולא צכל אותן הפרטים
שהזכרתים העעם למה הזכירה התורה צהם נאורע של ונלרים.
וצכלל אונר כצדצרה התורה צלוי שלל לעשות שום תנונה או
תצנית לעצדס ושלל לעצד גרנני השמים אונרה, ואתכס לקה ה'
ויולא אתכס ונכור הצרזל ונלרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה
(דצרים ד', כ') והכור הוא כמו צפרש"י שם הוא כלי שמוזקקים
צו את הזהצ כי ונלרים ילל ישראל מוזקק צצעתים. כי וני
עת אשר שלעו האדם צאדס לרע לו כפרדו צני האדס לנודרגות
סונות גצוה על גצוה וגצוהים עליהם וישח המון האדס וישפל
עד ארץ כאלו לא נצראו רק לנללות ספקס של עושקיהם, ולנען
יעצדו ללדוניהם הקשים כסור לעול וכחנור לנשא העצידוס
לללות אשר עשו להם ונחצנית רנש האדוה עד תצנית גלגל
או כוכצ צשננים, כי כן ערננת העושקים ללנר תכצד העצדה
על האנשים ויעשו צה ואל יסעו דצרים הנלרים את עיניהם,
ועד כה הגיעה שלעת ונלכותה של ונלרים ותכסיסה עד שלוקח
עצד ונצית האסורים ונתון אותו לראש ולנושל על כל הארץ
צולות פרעה, כאלו חני פרעה וצלעדיך לא ירים איש את ידו
ואת רגלו צכל ארץ ונלרים (צראשית ו"ח, ו"ד), וכחני פרעה
העצידו את העם לכל תצנית צהננה עד שיראו ישראל לנצות צארץ
כו"ט הן לנצח את תועצת ונלרים לעיניהם ולא יסקלנו
(שננות ח', כ"ז), ואין קץ לכל האכזריות אשר ראו עיניהם להנניח
הילדים ונרחס ולהסליכס היאורה ואין איש נחעורר צולרים
כולה צראותו כאלה, כי כולם קלרי רוח ונעעיו לצצ כי כל ארץ
ונלרים לצית עצדים היתה ונפסס שפלה. שם לנודו צני אצרהם,
מה צין תורת אצרהם אשר לוח את צניו ואת ציתו אחריו ושנרו

דרך ה' לעשות לדקה ונשפט (בראשית י"ח, י"ט) וצין חכמיות
 חנה ורשעה גבר בעקב ונמשלת זדון וחצר כהנים ללא חלום, עס
 למדו חניכה וחנולה עם העני והעזר והגר ועם העשוקים, כי
 הם ידעו את נפש האוונללים האלה, ושם זיקקו וטהרו את נפשם
 ונחלאת רוצי הגוים זכור הצרזל הזה. והוא שצטר הסם ית' את
 הצרהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך צאריך לא להם ועזרום וענו
 אותם ארבע ונאות שנה (עס י"ד, י"ג) לזען ענותם ולנכותם,
 כי עוצ לגצר כי ישא עול צנעוריו (איכה ג', כ"ז), וגם יראו
 אחריה העושק והרשע כו"ט וגם את הגוי אשר יעזרו דן חכמי
 (בראשית עס י"ד), ואמר ואחרי כן ילאו צרכוש גדול (עס),
 והרכוש הוא כי יטהרו ונחלאת העוים ויזדככו נפשותיהם ללכת
 צדק ה' אל רחום יחנן אריך אפים ורצ חסד ואמת, וע"כ הזכירה
 התורה אתם תמיד את עצותם צולרים.

אמנם זכר יליאת וולרים הוא גם כן עמוד גדול צלפייתן
 של ישראל עד שכלל מייכה הנביא זה הענין צתנחומותיו צוואמר
 קלר כינוי לאהך ונאריך וולרים אראנו נפלאות (ויכה ז', ע"ו),
 והתורה אמרה כי תצא לנולחמה על איצך וראית סוק ורכב עם
 רב ונוך לא תירא ומהם כי ה' אלהיך עורך הנועלך ונאריך וולרים
 (דברים כ', א'), והצטיחה אותנו כי תאמר צלצצך רבים הגוים
 האלה ונוני וגו' לא תירא ומהם זכר תזכר את אשר עשה ה'
 אלהיך לפרעה ולכל וולרים הנוקות הגדולות אשר ראו עיניך
 והאתת והנפתים והיד החזקה והזרע הנטויה אשר הולאך ה'
 אלהיך כן יעשה ה' אלהיך לכל העוים אשר אתה ירא ונפניהם
 (עס ז', י"ז עד י"ט), וכבר הזכרתי ונה שהצטיחה אותנו ואף
 גם צהיותם צאריך אויבהם וגו' וזכרתי להם צרית ראשונים אשר
 הולאתי אותם ונאריך וולרים וגו' (ויקרא כ"ג, ו"ה), וכשהודיעה
 אותנו התורה שקופינו יהיה כפי שאמרה, והפיץ ה' אתכם צעוים
 ונפאתם ונתי ונפטר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שנה (דברי' ד', כ"ד),
 הצטיחה אותנו אחרי כן ונה שיהיה צאחריה היוים כי אל רחום
 ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את צרית אצותיך
 וגו', (עס עס ל"א), והביאה התורה שני עדים לדבר העדות
 הראשונה היא הענין הנפלא של ונתן תורה, כי לא לשוא ולתהוה
 היה הענין הנפלא הזה אם לא שסוף סוף יהיו ישראל כהני ה'
 ונפאתי אלהינו, והעדות השניה היא הענין הנפלא של יליאת

עני
 גו'
 ברת
 דבר
 אריך
 קרא
 נחם
 ל כן
 יעוים
 רים.
 ה או
 ה ה'
 הזה
 קקים
 ונוני
 ירגות
 ישפל
 למען
 בידום
 גלגל
 עצדס
 כיהם,
 צלוקם
 האריך
 את ידו
 פרעה
 צאריך
 סקלנו
 להנחית
 וולרים
 ל אריך
 צרהם,
 ושערו

וּלְרֵאשִׁית וְזֶה רֵאשִׁית שְׁבִילֵי הַיָּדָיִם וְיִכְלְתוּ הוּא לְקַצֵּץ הַדָּבָר הַזֶּה וְכֹחַ הַמַּעֲשֵׂה
הַכְּבִיא יִחְזַקְאֵל חַי אֲנִי כֹחַ אֲדֹנָי ה' אִם לֹא צִיד חֲזָקָה וְצִדוֹעַ
כְּטוֹיָה וְצִדוֹעַ שְׂפֹכֵה אֲמִילֹךְ עֲלֵיכֶם וְהוֹלֵאֲתִי אֲחֲכֶם וּמִן הַעֲמִים
וְקִצְלֵתִי אֲחֲכֶם וּמִן הָאֲרָצוֹת וְגו' וְהִצְלֵתִי אֲחֲכֶם אֵל וְדָבָר הַעֲמִים
וְכִשְׁפַעְתִּי אֲחֲכֶם שֶׁסּ פָּנִים אֵל פָּנִים כֹּחַ כִּשְׁפַעְתִּי אֵת אֲבוֹתֵיכֶם
בְּמִדְבַר אֶרֶץ מִלְכִים וְגו' (יִחְזַקְאֵל ב', ל"ג וְגו') וְאֵלוֹ הַדְּבָרִים
וּמְפֹרָשִׁים צְחֹרָה צְחֹרָה שְׂמֹנֶתִי, בְּאִמְרָה כִּי שָׁלַח נֹא לַיָּמִים רִאשֹׁנִים
אֲשֶׁר הָיוּ לְפִינֶיךָ לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אֶדָם עַל הָאֶרֶץ
וְלִמְקֹלָה הַשְּׁמַיִם וְעַד קֵלָה הַשְּׁמַיִם הִנְהִיָּה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה
אִלּוּ הַכְּשׁוֹעַ כְּמֹהוּ הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים וְדָבָר וְחֹךְ הַאֵשׁ כֹּחַ
שְׂמֹעַ אֵת וַיְחִי אִלּוּ הִנְקָה אֱלֹהִים לְצֹחַ לְקַחַת לוֹ גוֹי וְקָרַב
גוֹי בְּמִקְוֹת בְּאֵת וּבְמִפְתִּיחַי וּבְמִלְחָמָה וּצִיד חֲזָקָה וְצִדוֹעַ כְּטוֹיָה
וּבְמִוֹרָאִים גְּדִלִים כִּכֵּל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכֶסֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִלְכִים לְעִינֶיךָ.
וְע"כ הִיא דִּיבּוּרֵי הָאֲחֵרִים שֶׁל מִשְׁפַּחַת צְבָרִית עֲרֻבֹת מִוֹאֵב, אֲחֵם רֵאשִׁית
אֵת כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְעִינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִלְכִים וְגו' (דְּבָרִים כ"ט, א')

כְּדִיבּוּרֵי הַרְאֵשׁוֹן צְקִי אֲחֵם רֵאשִׁית אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִלְכִים וְגו'
(שְׁמוֹת י"ט, ד').

וְלִפִּי שֶׁזָּכַר יִלְיָחַת מִלְכִים הִיא עֵינֵי גְדוֹל לְיִשְׂרָאֵל קִצְעוֹ
חֲכָמִים וְנִלְבַּד וְהִיא שְׁלוֹמָה הַתּוֹרָה בְּאֵיכֵלֵת הַפֶּסַח וְהַמִּנְחָה וְהַמִּזְבֵּחַ
לְקַסֵּר צִלְיָחַת מִלְכִים וְהַמִּזְבֵּחַ שֶׁכֵּל הַמִּזְבֵּחַ לְקַסֵּר צִלְיָחַת מִלְכִים
ה"ז וְשִׁוְצָה. וְזֶה הַקִּיפּוֹר שֶׁקִּצְעוֹ הִיא וְהִיא שֶׁנִּקְרָא הַגְּדָה לְלִיל
פֶּסַח, וְהִיא כּוֹלֵלֵת דְּבָרִים שֶׁקִּדְּרוּ צְקוֹף זִמְן צִית שְׁנֵי וְדְבָרִים
שֶׁקִּדְּרוּם הַחֲנֻאִים אֲחֵרֵי חוֹרֶבֶן הַצִּית. וְע"כ פ' צְקוֹף יְנִי הַמִּוֹרָאִים
הִיא הַהַגְּדָה שְׁלִימָה כְּמוֹ שֶׁהִיא צְעִיקָה לְפָנֵינוּ רַק אִיזָה דִּיבּוּרֵים
וּפִיּוּעִים שֶׁנִּחְסְפוּ עֲלֵיהֶם אֲחֵרֵי הַעֲתִים הַאֵלֶּה. וְהִיא הַהַגְּדָה זוֹ
חֲצִיבָה צְעִיבֵי עִם יִשְׂרָאֵל וְגְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּזְכַּר אֵלֶּה כְּמוֹ ר' קְעֵדִיה
גִּלְיוֹן ר' נְעוּרֵי גִלְיוֹן וְרַב עֲמֵרֵם גִּלְיוֹן וְר' מִשְׁנֵה צַר מִיּוֹנוֹ וְאֲחֵרֵיהֶם
חֲכָמִים רַבִּים וְאֲזָכוֹר מִהֶם אֵת ר"ש בֶּן לֵוִי וְדוֹן יִלְחַק אֲבָרְבָנְאֵל
וְכֹלֵל וְכֹלֵל, וְצִעַת לְרָה לִיעֲקֹב וְאֵלּוֹ צֶה נֹחַם לְהַזְכִּיר תְּשׁוּעַת
ה' וְהַצְּמַחֵת לְיִשְׂרָאֵל, וְכִפִּי שְׂמֹנֶת הַהַגְּדָה זוֹ שֶׁכֵּל דוֹר וְדוֹר
עוֹוָדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְּצָה וְלִיבְנוֹ מִיָּד.

וְאֵם אֲנִי קְלוֹץ כְּנַפִּים וְקִלְרֵי יָד לְהַתְּעַרֵּב עִם גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל
אֲמַרְתִּי וַיְהִי מִהֶם אֲרוּלָה גַם אֲנִי וְאֲלֶקְטָה צִין הַמִּוֹרָאִים וְהִיא
לְאַחַד צִדֵי וְאִם אֲוַעִילָה אֲחַת הִנֵּה וְאֲחַת הִנֵּה זֶה שְׂכָרִי.